

Türkiye'de tekelcilik

Ülkemizde, egemen sömürü biçimi olan kapitalizme tekel-sük, tekelci yapı hakimdir. Egemen sömürücü sınıf olan burjuvazinin içinde bir tekelci kesim, banka-sanaayi-ticaret-büyük arazi, emlak sermayesinin belli bir kaynağıyla, finans - kapital zümresini (malî sermaye) oluşturmuştur. Burjuvazi içindeki bu zümre, uluslararası kapitalizmde, uluslararası finans kapitalle bütünleşmiş durumda. Ülkemiz üzerinde ve hatta kısmen burjuvazinin ve diğer sömürücü güçlerin de üzerinde tabaklıklarını kurmuştur. Sermayenin içindeki bu zümrenin dışında, yine kapitalizm ve burjuvazi bütünü içinde, tekelci olmayan burjuva kesimleri kalmaktadır. Türkiye'deki tekelci yapı, teorik modele uygunluğunda, kapitalizmin Türkiye'deki gelişmesine uygun özellikler de kazanmıştır. Türkiye'nin sınıf yapısını, egemen sınıfların yapısını, kendi somutu-mundaki hareketleri görmek ve çözümlenmek, bir yandan evrensel modele ve sürece uygunlukları, öte yandan da gelişme sürecinin özelliklerini bir arada ele almayı gerektirir.

Bu yamda, Batı kapitalizminin ülkemize girişi, emperyalizmin girişini kapitalizm öncesi yapıda yaratmış değildi, buna bağlı olan tekelci yapı, genel olarak tekelcilik, bankacılık, tekelci yapıdaki yerli, ülkemizde, bankacılık, sanayi ve ticaret alanlarındaki tekelcilik kısaca görmeye, ana çizgileriyle ortaya koymaya ve konuyla ilgili tartışmalara bir açıklık getirmeye çalışacağız. Bu sektörlerin ve farklı alanlardaki sermayeler arasındaki kaynağın durumu, derinliği, klasik finans kapital modeli ve Türkiye somutunun bu model içindeki yeri, Türkiye dışında finans kapital olgusu ve kategori-si, gelecek haftanın yazısının konusu olacaktır.

Tekelleşme süreci

Kapitalizm ilk gelişme döneminde rekabettir. Tek tek kapitalistler, kıyasıya bir rekabet içinde ve bu yüzden de üretici güçleri sürekli geliştirerek üretim yaparlar. Bu rekabetin kendiliğinden sermayenin yoğunlaşması ve giderek tekelleşmesi olgusu doğar.

Rekabetin zorunu sonucu olarak, kapitalistler büyük, küçük kapitalistlere tasfiye olur, büyüklerinin egemenliği ve gücü artar. Gittikçe kapitalizmin rekabetti öndü kaybolur yerini tekelci bir yapı alır. Yani her işkolunda, her üretim dalında, birkaç büyük sermayeli işletme, şirket üretimin ve piyasasının çok önemli bir kısmını kontrolü altında tutmaya başlar. Böylece piyasaya katılan tekelci firmaların kabul ettirilmesi, üretim masraflarının düşürülmesi, kaç oranlarının artırılabilmesi ve tekelcinin verdiği güç dayanarak, çalışan yığınların, toplumun emekçi kesimlerinin, başta işçi sınıfı olmak üzere daha büyük bir kesim ve tabakaların altına alınması imkanı doğar. Batı'da, rekabetti aşamadan geçtikten sonra, kendiliğince gelişmelerinin ve yapısının zorunu bir sonucu olarak tekelcileşen ve böylece de asalaklaşan ve sonunda yekenden kapitalizm, tekelci aşamayla birlikte emperyalist aşamaya da girer. Kapitalizmin son aşaması olan tekelci kapitalizm, aynı zamanda emperyalist aşamadır. Ve kapitalizm tekelleşmiş bu son zorunu sonucu olarak da dünyamız bölgelerinde gittiği, yani emperyalistleştiği zaman, dev tekelilerin dünya ölçüsündeki mücadelede de başlar. Tekelleşme günümüzde öyle bir aşamaya gelmiştir ki, uluslararası dev tekelci, çokuluslu şirketler adı verilen yeni tekelci yapılar doğmuştur.

Emperyalistleşen ve son sözü etekeli olan kapitalizm, kapitalizmin gelişmiş olduğu, kapitalizm öncesi (prekapitalist) üretim ilişkilerini sürdüren toplumlara girdiği zaman, bu toplumlarda kapitalist ilişkileri yaygınlaştırmaya, yerleştirmeye başlar. Ancak burulara tekelci olarak giren kapitalizm, söz konusu toplumlarda rekabetti ve dolayısıyla üretici güçleri geliştiren bir kapitalist aşama yaşanmadan, doğrudan doğruya tekelci ilişkileri geliştirir. Kesme emperyalizmin girişini ve kapitalist ilişkileri yaygınlaştırdığı toplumlarda rekabetti, üretici güçleri hızla geliştiren, bağımsız bir kapitalistleşme yolu tarihî olarak kapanır ve rekabetti aşama hiç yaşanmadan, tekelci yapı bütün asalaklığı ve geriliğiyle kök salar. Türkiye ve benzeri ülkelerde tekelcilik tarihî kökenleri ve özel yapısı, bu süreçten kaynaklanır. Ustaların ve olguların gösterdiği şekilde, emperyalizmin girişini başlattığı ülkelerde tekelci yapılar Batı kapitalizminden olduğundan bile daha güçlü, bir anlamda daha tekelci. Ancak bu güçlü olduğu olumlu bir yönde değil de, asalaklığı, geriliği, bağımlılığın daha güçlü olması şeklinde anlamak gerekir. İşte ilk aşama konusuna olan, geri bırakılmama ve emperyalizmin etkisi altındaki ülkelerde, bu ülkeler emperyalist olmadıkları halde kapitalizmin tekelci yapı taşınması bu gelişme özelliği bağlıdır. Burulara tekelcilik rekabetti kapitalizminin bağından, onun içi gelişmelerinden ni yapabileceği için de Türkiye'yi dünya kapitalist düzeni içindeki yeriyi tanımlanması gerekmektedir.

Kapitalizm öncesi (prekapitalist) ekonomik ve sosyal ilişkilerin Osmanlı Toplumunu kuşatarak başladığı bir dönemde, Osmanlı İmparatorluğu dünya kapitalizminin bir yudu haline gelirken, kapitalizminin geliştiği uyguladığı yöntemlerin başında, Osmanlı İmparatorluğu'nun istikrarlı, ebozaylı yoluyla kendisine bağımlı kalma yöntemi geliyordu. Özellikle Kurum Savaşından sonra, Avrupa kapitalizminin Osmanlı İmparatorluğu'na a-

kını da hızlanıyor, İmparatorluk, bütünüyle batı kapitalizminin egemenliği altına giriyordu. İmparatorlukun mali kaynaklarının, yabancılar tarafından kontrolü, Osmanlı Bankası'nın etki gücü, Düyun-u Umumiye gibi gerçekler, bu bağımlılığın herkes tarafından bilinen somut simgeleri aramızdadır.

20. yüzyıla girdiği sırada, Osmanlı İmparatorluğu, birkaç defa efendi değiştirmiş durumdaydı. Emperyalizminin çeşitli mihraçları, kendi nüfuz bölgelerini geliştirir yada muhafaza ederlerken, çabasta Osmanlı toplumunu da, daima dikteye alıyorlardı. Böylece, Birinci Emperyalist Evren Savaşı arifesinde, Osmanlı İmparatorluğu bu defa da, Almanya Emperyalizminin Kontrolü altına girmişti durumdaydı. Demek ki tarihî süreç içerisinde, Osmanlı toplumunda kapitalizm, Avrupa Amerika ve Japoniya'da olduğu gibi ortaya çıkmamış, çarpıtılan ve bağımlı kılınan bir iç dinamik bu oluşuma olanak vermemiştir. Batı Avrupa finans kapitaline kapılması sonuna kadar açma zorunda bırakıldığı zaman, Osmanlı İmparatorluğu için artık Batı Avrupa'da olduğu gibi serbest rekabetti bir kapitalizm söskonusu olamamış. Kapitalizm Osmanlı toplumuna ve Türkiye'ye en yoz, en gerici, en asalak özellik ve nitelikleriyle, tekelci yapısıyla giriyordu. Levanten kapitalistler (kompradorlar) aracılığıyla, Osmanlı toplumuna damgasını vuran Avrupa kapitalizmi böylece hem yerli sanayi öldürmüştü hem de kapitalizm dinamik çağını ülkemizde yaşatmadan, onu kendi güdümüne almıştı, giderek, Osmanlı İmparatorluğunun da, Latin Amerika ve Asya ülkeleri gibi dünya emperyalizmine bağımlı bir geri bırakılmış ülke haline getirilmesi süreci tamamlanmıştı. Bu bakımdan, Milli Kurtuluş Savaşı arifesinde, Türkiye'de, komprador ya da levanten burjuvazinin dışında, toplumu sanayi kapitalizmi aşamamıza getirebilecek bir devrimci burjuvazi oluşmamıştı. Bununla beraber, Milli Kurtuluş Savaşına damgasını vuran, Anadolu burjuvazininin, Kurtuluş Savaşı'ndan ve Levanten burjuvazinin tasfiyesinden sonra «devletçilik»in himayesinde palazlandığını ve bir kesiminin de giderek büyük tekelci sermaye boyutlarına ulaştığını gördüğümüz kadar yapılan ve yapılmakta olan arasturmalara ortaya koymuştur.

İşte Türkiye'ye bu şekilde giren kapitalizm, gittikçe gelişerek, daha başarıyla tekelcilik özünü ve tohumları taşıyan bir gelişme sürecini, günümüzde gerek bir tekelcilik ve tekelci sermaye boyutlarına erişmiş bulunuyor,

Sanayide tekelcilik

Türkiyemizde, bir avuç tekelci kuruluşun Türkiye kapitalizminde belirleyici bir ağırlığı mevcuttur. Diğer bir deyişle, tekelci sermaye, sadece işçileri ve emekçileri değil, aynı zamanda, tekelci durumda kalıyın, henüz tekelci kesime bütünüle geçmemiş, tekelci dış sermaye kesimlerini de boyunduruğu altında tutmaktadır. Dünya finans kapitali ile ittirik halinde bulunan «yerli» büyük sermaye nin yapısı merkezidir yani tekelcilerdir. Bu tekelci yapı, onun sürerler, bir yandan Türkiye'de egemen üretim biçiminin kapitalizm olduğundan, kapitalizm öncesi üretim biçimleri, örneğin feodalite olduğunu iddia edenler, öte yandan da tekelcilik gerici ve asalak ördünü bilen ama ilerici ve Türkiye'yi kalkındıracak sanayici emsalsiz ile, tekelci sanayi kesimlerinin asalak ve gerici yapısını gözlerden saklamaya çalışarak, emekçi yığınların mücadelesini burjuvazinin küryuğuna takmaya çabalanıyınlar doğmamıştı dışardan emperyalizminin birlikte gelişmiş ve bütün yapıyı, bir arada kapitalizminin sağlığı bir gelişmesini de bizzat ve engellemiştir.

Bu genel yaklaşımdan sonra, Türkiye kapitalizminin yapısını yine genel hatlarıyla incelemeye başlayabiliriz. Bu inkar ediliyor. Bana da yine uzun süreler, terim bağnazlığı içinde tekelciye etekelisiz adamı vermekten çekindiler. Bugün tekelcilik terimi yaygın şekilde kullanılıyor ve Türkiye'de, özellikle son yıllarda gelişmeleri karşısında tekelcilik ve tekelci sermayenin burjuvazi içindeki egemen zümre olduğunu inkar etmek artık mümkün değil. Ve günümüzde artık tekelcilik yirminci yüzyıl bağlarında emperyalizmin etkisi ile, her çeşit rekabetti sanayileşmeyi engelleyerek köktür bir tohum gibi toplumumuza girmiş ve kök salmış tekelcilik çoktan açmış, inkar edilemeyecek boyutlara ulaşmış durumda.

Konuyla ilgili en yeni çalışmaların sonuçları henüz kesinlikte alınmamış. Ancak eldeki veriler tekelci yapıyı kanıtlaymaya yine de yeterli.

Tekelci sermayenin varlığını en çarpıcı bir şekilde ortaya koyan imalat sanayisindeki duruma bir bakalım. Devlet Planlama teşkilatının son yıllara ait bir yazınına göre çeşitli üretim dallarındaki firma sayın aşağıya alınmıştır. Bunların pek çoğunun yanında «monopol» parantezi vardır. Yani bunlar kendi dallarında tek firma, kesin tekel durumundadırlar. Diğer üretim dallarında ise, tabloda görüldüğü gibi, 1, 2 ve en fazla 6 firma bulunmaktadır. (Tekelden her üretim dalında tek firmamız üretimi kontrolünü alanlar kesinlikle yanılmaktadır. Bir firmadır. Aynı şekilde, imalat sanayisinde çalışanların %55,5 i büyük işyerilerinde çalışmakta ve ödenen toplam maaş ve ücretlerin ise %74,8 ini almaktadır. Dolayısıyla, imalat sanayisindeki toplam işyerlerinin sa-

lundurduğu zaman kesinlikle tekelleşmeden söz edilebilir. (Değişik Tiplerde 4)

ÜRETİM DALI	FİRMA SAYISI
Sünlü ve Sentetik Elyaflar	(Değişik Tiplerde 4)
Oto Lastikler	(3)
Bu Savaşçılar	(Monopol)
Havagazın Savaşçılar	(Monopol)
Petro - Kimya Ürdeleri	(Devlet Monopolü)
Kâğıt	(Kısmî Devlet Monopolü)
Şeker	(Devlet Monopolü)
Demir - Çelik	(2)
Pencere Camı	(Monopol)
Elektrik Ampulu	(3)
Boya	(21)
Laetük Süpürü	(Monopol)
Buzdolapı	(2)
Telefon Kabloları	(2)
İçki	(Kısmî Devlet Monopolü)
Tütün Mamulleri	(Devlet Monopolü)
Elektropröten	(2)
Demir ve Çelikten Borular	(2)
Asbestli Borular	(3)
Takım Tezkhahları	(Kısmî Monopol)
El Aletleri	(62)
Kaynak Elektrotları	(2)
Sert Maden Uçları	(Monopol)
Kesici ve Delici Uçlar	(Monopol)
Pil	(3)
Akümlatör	(2)
Traktör	(6)
Bikerdöğür	(3)
Otomobil	(3)
Otobüs	(5)
Kamyon	(8)
Zincir	(Monopol)
Kırmızı Kalem	(2)
Elektrolikt Bakır	(2)
Pirinç	(2)
Çelik Halat	(Monopol)
Vilç	(2)
Yem Fabrikaları: kurulması	(1)
Radyalör	(2)
Boru Fittingleri	(2)
Sihihi Tes. Maden Akümü	(2)
Elektrik Motorları	(4)
Elmas Uçlu Sodaş Mak.	(Monopol)
Motor Yatakları	(Monopol)
Tirpan	(Monopol)
Sunta	(6)

Öte yandan, tabloda görüldüğü gibi tekelci firmaların çeşitli üretim dalları arasındaki çoğalışı, çeşitli dallardaki tekelilerin aynı sermaye grubuna bağlılığı, böylece tekelleşmeyi de sağlayarak, tekelci yapıyı daha da belirginleştirmektedir.

Tekelci sermayenin mevcudiyetini en çarpıcı bir şekilde ortaya koyan imalat sanayisine başta bir yönden bakarsak aynı sonuçlara varırız. Türkiye'de 10 veya daha fazla kişilerin çalıştığı büyük işyerleri ile küçük işyerlerini karşılaştırdığımızda şu değerleri elde ediyoruz:

TÜRKİYE İMALAT SANAYİNDEKİ BÜYÜK VE KÜÇÜK İŞYERLERİNİN MAL VE HİZMETLER BAĞLI-MINDAN KARŞILAŞTIRILMASI (1963 Yılı)	İşyeri	Sayı	%	Satın Alınan	Satılan Mal
				Mal ve Hizmetler (%)	ve Hizmetler (%)
Büyük	2774	1.7	62.3	66.4	
Küçük	157.759	98.3	37.7	33.6	

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 1968, DİE, (s. 205).

Görüldüğü gibi, 1963 yılında imalat sanayisindeki, özel büyük ve küçük işyerlerinin karşılaştırılmaları sonunda, büyük işyerlerinin toplam işyerlerinin sayıca sadece %1.7 sini oluşturdıkları halde, satın alınan mal ve hizmetler içerisindeki paylarının %62,3 ve satılan mal ve hizmetler içerisindeki paylarının ise %66,4 olduğu ortaya çıkmaktadır. Aynı şekilde, imalat sanayisinde çalışanların %55,5 i büyük işyerilerinde çalışmakta ve ödenen toplam maaş ve ücretlerin ise %74,8 ini almaktadır. Dolayısıyla, imalat sanayisindeki toplam işyerlerinin sa-

dece %1.7 sini oluşturan büyük işyerleri hem üretim ve hem de istihdam kapasiteleri bakımından imalat sanayisinde belirleyici bir ağırlığa sahip bulunmaktadır. Üstelik de daha 1963 yılında...

İmalat sanayisinde belirleyici ağırlığı olan büyük işyerlerini ayrıca kendi aralarında sınıflandırdığımızda, bu gerçeklik daha çarpıcı bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

TÜRKİYE İMALAT SANAYİNDE ÖZEL BÜYÜK İŞYERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI (1963 Yılı)

İşyeri	İşyeri Sayısı	%	Çalışanlar	Ödenen maaş ve ücretler
			(%)	(%)
Büyük Ölçüde				
10-19 Kişi	1298	45.4	11.0	6.8
20-49 Kişi	887	32.0	18.8	13.2
50-99 Kişi	313	11.3	13.5	12.6
100-199 Kişi	170	6.1	12.4	15.2
200-499 Kişi	95	3.4	15.5	19.1
500-999 Kişi	31	1.1	12.4	13.0
1000 ve daha fazla kişi	20	0.7	17.2	20.1

(Kaynak: Sanayi ve İşyerleri Sayımı: İmalat Sanayisi, 1964, DİE, B. 261)

Yine görüldüğü gibi, büyük işyerleri içerisinde 20 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinin, sayısal bakımdan büyük işyerlerinin sadece %5.2 sine eşit oldukları, buna karşılık çalışanların %45,1 ini bu işyerlerinde çalıştırdıkları ve yıl içinde ödenen maaş ve ücretlerin %52,2 sini aldıkları ortaya çıkmaktadır. İmalat sanayisindeki toplam özel işyerleri gözetilmede tutulduğunda, bu işyerleri içerisinde mayıca 0.001 (binde bir) oranında olan 200 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde imalat sanayisinde çalışanların %25 ini yeraldığı ve maaş ve ücretlerin ise %39,0 ını aldıkları görülmektedir.

Yine aynı şekilde, özel büyük işyerlerinin %5.2 sini oluşturan bu işyerleri, büyük işyerlerinde oluşan toplam katma değerini %52,9 una ve toplam artı - değerine %54,0 na sahiptirler.

İmalat sanayisindeki özel büyük işyerlerini mülkiyet biçimlerine göre sınıflandırdığımızda, aynı gerçeklik çarpıcı karşımıza çıkar: Bilişildiği gibi işyerleri mülkiyet bakımından, kişisel, kollektif şirket, komandit şirket, limited şirket, anonim şirket, kooperatifler ve özel kanunla kurulmuş olanlar şeklinde sınıflandırılmaktadırlar. Bu gibi, büyük işyerleri içerisinde, ayrıca sadece %8,7 oranında temsil edilen anonim şirketlerde, 1963 yılında, büyük işyerlerinde çalışanların %39,7 si istihdam edilmiş, sabit sermayeye yıl içinde yapılan gayri safi illavelerin %48,2 siyle, toplam katma değeri %49,3 i ve toplam artı - değeri %50,8 i bu işyerlerinde olmuştur.

İmalat sanayisindeki bu tekelci yapı, zaman içerisinde de daha da güçlenmektedir. Öte yandan 12 Mart sonrasının «Olağanüstü» koşullarının Türkiye ekonomisi politikasına egemen olan tekelci sermayenin egemenliği yağ güdüldüğü de açıkça ortadadır. Bununla beraber sadece 1963 - 1967 yılları arasındaki gelişimi izlemek bile, yeteri derecede aydınlatıcı olabilmektedir.

İŞYERİ BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE ÜRETİM VE İÇİ İŞYERİ ORANLARI

Çalışan	İşyeri Sayısı	Üretim Yüceleri		İçerik Yüceleri	
		1963	1967	1963	1967
10-49	17.7	11.8	16.8	11.8	
50-99	9.2	8.5	8.2	8.6	
100-199	8.9	8.2	8.4	9.4	
200-499	2.4	2.4	1.1	16.5	
500-999	16.2	17.2	17.7	15.6	
1000 ve daha fazla	27.6	31.9	34.8	35.1	

Yukarıdaki değerler imalat sanayii içindeki tekelci yapının zamanın güçlendiğini ortaya koymaktadır. 200 ve daha fazla işçi çalıştıran büyük işyerlerinin üretim içerisindeki payı, dört yıllık bir süre içerisinde %64,2 den %71,5 e yükselmiş, aynı şekilde, 1963 yılında, büyük işyerlerinde çalışanların %66,5 i bu işyerleri tarafından istihdam edilirken, bu oran 1967 yılında %70,2 ve çıkmıştır.

Türkiye imalat sanayisinin bu yapusal tekelciliğinin doğal yanından, Türkiye ölçülerindeki sanayi yoğunlaşması ve merkezleşmesidir. 1963 yılında imalat sanayisindeki büyük işyerlerinin %45,5 i İstanbul ve çevresinde bulunmakta, çalışanların %50,1 i yine İstanbul'daki bü-

yük imalat kuruluşlarında istihdam olunmakta, bu kuruluşlarda katma değeri %65,1 i ve artı - değeri ise %67,8 i olmaktadır. Aynı şekilde, 1965 yılı sonu itibarıyla yabancı sermayenin katılımı olduğu kuruluşların %50'i de İstanbul'da bulunmaktadır.

Ticaret ve İnşaat sektöründe tekelcilik

İmalat sanayinin yanında, yine 1963 yılı itibarıyla ticari işletmelere baktığımızda, toplam işyerleri içerisinde sadece %0,4 (yani binde 4) oranında temsil edilen büyük işyerlerinin satışların %13,6 sini yaptıkları iş ve hizmetler karşılığı elde edilen gayri safi gelirlerin %30,4 üne sahip olduklarını, satın alınan mal ve hizmetler içerisindeki paylarının %19,8 olduğunu ve bir yılda ödenen ücretlerin %33,9 unu ödediklerini görüyoruz. Aynı yapı İnşaat, hizmet ve inşaat sektörleri için de geçerlidir. Nitekim İnşaat sektöründe, 1969 yılı itibarıyla, büyük firmaların %3,1 i yetkülerinin %25,9 unu yapmaktadır, toplam işlemede bedeli içerisindeki payları ise %20,6 yı bulunmaktadır. Keskin tekelci yapı, ekonomisinin her sektöründe, damgasını açık bir şekilde vurmuş bulunmaktadır.

Konuyla ilgili olarak yapılan son çalışmaların ilk verileri, 1973 yılında yani günümüzde imalat sanayisinde tekelleşmenin çok daha belirginleştiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Ancak tekelci sermaye konusu, sadece sanayi tekelcileriyle sınırlı değildir ve burada bitmez. Bankaların durumuna bakmak ve banka sermayesinin tekelleşme sürecini de ele almak gerekir.

Bankalar ve banka sermayesinin tekelleşmesi

Lenin, «Kapitalizmin En Yüksek Aşaması, EMPERYALİZM» adlı eserinde şöyle diyor: «Bankaların başlıca ve orijinal görevi, ödemelerin yapılmasını aracı olarak hizmet etmektir. Bunları yapmaka durgun sermayeyi faal sermaye haline, yani kar getiren sermayeye dönüştürür. Her çeşit para gelirlerini toplarlar ve bunları kapitalist sınıfın emrine verirler...» Bankacılık gelişip ar sayında kuruluşlar halinde yoğunlaşma, bankalar müteavzî aracılar olmanın öykü, belli bir ölçek ve bir çok ölçeklerdeki kapitalistlerin ve küçük iş adamlarının bütün para sermayesinin tamamını ve üretim araçlarının ve hammadde kaynaklarının büyük kısmını emsallerinde bulundurma dev tekelci haline gelirler. Çok sayıda müteavzî aracının, bir avuç tekelci haline dönüşümü, kapitalizmin emperyalizm haline gelme temel süreçlerinden birini gösterir...»

«Birkaç kapitalistin cari hesaplarını tutmakla, bir banka sürü teknik ve sadece yardımcı bir işlem yapmaktadır. Bununla birlikte, bu işlem çok büyük ölçüde vardığı zaman, görüyoruz ki, bir avuç tekelci bütün kapitalist toplumun sanal ve ticari bütün işlemlerini kendi iradelerine tabi kalmaktadır, çünkü çeşitli ilişkileri, cari hesapları ve başka işlemleri yoluyla, önce çeşitli kapitalistlerin mali durumlarını tam ve doğru olarak öğrenmek, sonra da kredileri daraltarak veya genişleterek, kolaylaştırarak veya zorlaştırarak onlara hakim olmak, onları etkilemek ve nihayet onların kadetini, tamamen tayin etmek, gelirlerini belirlemek, onları sermayeden yoksun tutmak, ya da sermayelerini hızla ve çok büyük ölçülerde arttırmalarına izin vermek imkânını elde ederler...»

«Herhalde bütün kapitalist ülkelerde, bankacılara ilgili kanunlar arasındaki farklar ne olursa olsun, bankalar sermaye yoğunlaşma sürecini ve tekelilerin kuruluşunu büyük ölçüde yoğunlaştırır ve hızlandırır...»

«Aynı zamanda bankalar ile en büyük sanayi ve ticaret girişimleri arasında söz gelip, şahsi bir birlik, hissedir edilme ve sanayi ve ticaret girişimlerinin Denetim Kurullarına (veya Yönetim Kurullarına) banka müdürlerinin kurulması veya bankaların denetim veya yönetimi kurullarına sanayi ve ticaret girişimleri müdürlerini atanması yoluyla bir birleşip kaynaşma görülür...»

«Bankaların sanayi aramındaki şahsi birliği, her ikisi ile hükümet arasındaki şahsi birlik tamamlar...»

İşte böylece, 20. Yüzyıl, eski kapitalizmden yenisine, genel olarak sermaye egemenliğinden mali sermaye (finans kapital) egemenliğine dönuşme sürecini gösterir. (Lenin, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması, EMPERYALİZM, SoYayınları. S. 30-33)

Lenin'in sayısal örneklerle de ortaya koyduğu gibi, yukarıda açıklanan süreç, bütün heri kapitalist ülkeler için geçerli ve doğrudur. Diğer bir deyişle, kapitalizm gelişirken, daha önceleri sadece arıcılık görevlerini yerine getiren bankalar da giderek güçlenmiş, her kapitalist ülkede, birkaç dev banka diğer bankalar ve sermayelerin kontrol altına alınmış ve sanayi kapitalistlerini de kendisine bağımlı kılmıştır. Böylece, büyük banka ve sanayi sermayelerinin kaynaşmasıyla yeni bir sermaye birliği, «finans kapital» ortaya çıkmıştır. Kapitalizmin serbest rekabetti dönenen tekelci aşamaya, yani en son aşamamıza geçiş sürecinde, ekonomik ve politik egemenlik de, bütünüyle sermayedar sınıfından, finans kapitalistlerin eline geçmiştir. Bu konuda Lenin'in yaptığı

çözüt şu şekilde: «Üretimin yoğunlaşması, bundan tekelci doğusu, bankaların sanayi ile birleşip kaynaşması veya birbirinin içine girmesi, mali sermayenin (finans kapitali) doğuşunu tarihi ve bu terimin muhtevazat içte budur...» (a.g.e S. 55)

Tekelleşme süreci içinde, bir yandan sanayi sermayesi yoğunlaşp, merkezleşip tekelleşirken, sanayi tekelcileri üretime ve piyasaya hakim olurken, bankalar da bu sürecin dışında kalmazlar. Onlar da, ya birbirleriyle kaynaşarak, yada en küçüklerini yok olması ve tasfiyesiyle tekelci mali kuruluşlar haline alırlar. Bir kaç büyük banka, bütün bankacılık işlemlerine hakim olur. Ve bu hakimiyet sonunda, tekelci sanayi sermayesiyle içiçelikleri, bütünüleşmeleri de artar.

Türkiye'de büyük bankalar ve tekelcilik

Hususi kurumlarla kurulmuş olanlar ve mahalli bankalar hariç, «mali» bankaları 1967 yılı sonu itibarıyla incelendiğinde şöyle bir duruma karşlaşıyoruz:

MİLLİ BANKALARIN KARŞILAŞTIRILMALARI (1967 Yılı Sonu)

Bankanın Adı	Toplam Ticaret Mevduatındaki Payı (%)	Toplam Tasarruflar Mevduatındaki Payı (%)	Alınan Faiz ve Komisyonlardaki Payı (%)	İştirak Karlılarındaki Payı (%)
Türkiye İş Bankası	37.4	51.0	46.3	74.0
Yapı ve Kredi Bankası	24.0	19.3	18.3	15.9
Akbank	16.2	11.4	10.9	5.0
Diğer 19 Banka	22.4	18.3	24.5	5.1

(Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları No. 31, Cevdet No: 6/A ve Cevdet No: 7/A3)

Görüldüğü gibi, 1967 yılında 22 milli banka arasında Türkiye İş Bankası, gerçekten de «mültezim» bir yere sahiptir. Öte yandan en büyük üç banka, Türkiye İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası ve Akbank birarada eyle alm diklarında, 1967 yılı sonunda bu üç bankanın (yerli) bankalardaki toplam ticaret mevduatının %77,6 sine, toplam tasarruflar mevduatının %81,7 sine, (yerli) bankalarca alınan toplam faiz ve komisyonların %75,5 iye, yerli bankaların iştiraklerinden sağlanan toplam karlarının %94,9 una sahip olduklarını görüyoruz. Yine aynı şekilde, yerli bankaların toplam iştirakleri içinde bu üç kuruluşun payı %57,0 dir. Toplam iştirakler içerisinde sadece Türkiye İş Bankası'nın payı ise %64 tür.

Konuya 1972 yılı verileriyle de bakalım. 1972'de Türkiye'de 27 Ticaret bankası var. Söskonusu 27 banka içerisinde, üç dev» bankanın ağırlık ve önemli bir yere sahip olabilme için, aşağıdaki tabloyu gözden geçirelim.

TÜRKİYEDEKİ TİCARET BANKALARI İÇERİSİNDE TÜRKİYE İŞ BANKASI, YAPI VE KREDİ BANKASI VE AKBANKIN DURUMU

(31 ARALIK 1972 TARİHİ İTİBARIYLA)

Bankanın Adı	Ticari ve Hisse Senetleri Cüdanını İçindeki Payı	İştiraklerindeki Payı	Toplam Mevduatındaki Payı	
			Ticari Payı	Kârdaiki Payı
Türkiye İş Bankası A.Ş.	%68.8	%48.3	%36.6	%29.3
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	12.8	13.6	20.3	23.4
Akbank T.A.Ş.	7.8	14.7	15.7	20.7
TOPLAM	%89.4	%78.6	%72.6	%73.4

(Kaynak: Türkiye'deki Ticaret Bankalarının Birarada Bilançoları. İş Bankası Bülteni, 1973/11)

Görüldüğü ki 27 Ticaret bankası içerisinde, yukarıdaki üç bankanın tahvil ve hisse senetleri cüdanını içerisindeki toplam payları %89,4, iştiraklerdeki payları %78,6, toplam mevduatındaki (yani resmi + ticari + bankalar + tasarruflar mevduatı) payları %72,6 ve toplam kârdaiki payları ise %73,4 tür.

Buraya kadar verilen değerler ve yapılan açıklamalardan sanayi ve bankacılık dallarındaki tekelleşme e. çıkışa ortaya çıkmaktadır. Tekelci yapı, hem de hiç de külmüşemeyecek boyutları ile karşımızdadır. Bu açık veriler karşısında hala Türkiye'de tekelci bir yapının, tekelci kapitalizmin var olmadığını iddia etmek kimbür hangi hesaplar, yada bilgi noksanlıklarını yüzünden geçiş görmemekte diremektedir.

Bu konular, egemen sınıflar tablosunun diğer bölümleri olarak, gelecek yazıda yer alacaktır.

Gençlik sorunu

İlerici ve yurtsever gençlerin, kendilerine bazan ülkücü gençlik adını da veren faşist komandoların yoğun saldırılarıyla karşı karşıya bulunduğu günlerde «gençlik» sorunu üzerinde yeniden durmakta yarar var. Her çeşit gerici gücün, yer yer geçmiş dönemden bütünüyle devralınmış polis teşkilatını da kullanarak faşist saldırılarına yataklık yaptıkları, bu saldırıları kukurttikları ortadadır. Sermayeye satılmış basının ve gerici çevrelerin çeşitli sözcüklerini yoğunlaştırmaya çalıştıklarının aksine, devrimci İlerici, yurtsever gençlerin, saldırı ile karşı karşıya bulunduğu, saldırıların sömürücü güçlere «anarşi başladı» çıkışlarını altırmayı ve yoldan faşist oyunlar tezgahlamayı hedeflediği, öğrenci gençlik kesimini oyun sahnesinden biri olarak seçtiği bütün belgeleriyle açıktır.

Öğrenci gençlik, uzun bir süreden beri bu oyunun farkında ve gerçek görevlerini ve yerinin bilinçinde olarak tahriklere alet olmamak için sonuna kadar direndi. Daha da direnecektir. Ancak bu bilinç ve soğukkanlı tutum karşısında faşist saldırıların başarısızlığı uğradıklarını görünce saldırıların yoğunlaştırılmış ve işi yataklarında uyuyan gençlere kalıtsız gece baskınları düzenleyecek kadar ıleri götürmüştür. Öğrenciler Üniversite'de olay çıkarması için üç gün Üniversiteyi boşaltma kararı almışlar, yurtlarda da kendilerini saldırgan komandalara karşı savunmaya geçmişlerdir.

Bugün artık bıcağ kemiğe dayanmıştır. İlerici ve yurtsever gençlik çoğunluğu, bilinçli tutumunu sürdürmekte güçlüklerle karşılaşmakta. Hükümetin gevşek tavır karşısında çökar bir yol aramaktadır. Bu çökar yolun demokratik mücadeleden ve kitlelerden, başla işçi sınıfı olmak üzere örgütlenmesi mücadelesinin doğrultusunda ters düşmesini, çeşitli sapmaların ve hastalıkların gençlik kesimi içinde yeniden boy göstermemesi en önemli sorun haline gelmiştir. Gerçekten de, faşist tahriklerinden çeşitli amaçları arasında, gençliği yeniden güdölete ederek Üniversitelere ve yurtlara hapsedmektedir. Böylece hem devrimci gençliğin potansiyel emekçi halktan tecrit edilecek, hem de «anarşi» çıkışları altında faşizme bahane hazırlanacaktır. Böylece emekçi halkımızın demokratik ve sosyalist örgütlenmesine, mücadelesine ve gençliğin halkçı demokratik fonksiyonlarına engel olunacaktır.

Önce, son yılların sosyal pratiği içinde tekrar tekrar vurgulanan bir düğruya bir kere daha değinelim. Doğru olan doğruya doğru süreç içinde olmayan, çeşitli sosyal sınıf ve tabakalardan gelen, büyük çoğunluğuyla küçük burjuva kökenli olan öğrenci gençlik kendi başına bir sosyal sınıf değildir. İlerici, devrimci, yurtsever gençliğin mücadelesi ve görevi de büyük ölçüde demokratiktir ve ancak işçi sınıfı partisinin içinde ya da onun disiplini altında sosyalist ve devrimci bir öz kazanır. Öğrenci gençliğin Üniversite ve Yüksek okullar çerçevesinde yürüttüğü ılerici mücadele, sosyalist mücadele ile bir tutulamaz. Ve gençlik örgütleri de herşeyden önce demokratik örgütlerdir. Bir dönem gençliği sosyalist mücadeleden öncüsü görme, gençlik örgütlerini de sosyalist parti ile karıştırmaya sapsması Türkiye'de de hakim olmuştur. Ancak, kısa zamanda sosyal pratik bu sapmayı mahkûm etti ve gençlik içindeki sağlıklı unsurlar da, öğrencileri devrimci mücadeleden öncüsü ve öğrenci örgütlerini Sosyalist Parti olarak görmenin yanlışlığını bütünüyle kavradılar. Bugün, devrimci, ılerici gençlik kesimlerinin devrimci demokratik mücadele içindeki görevinin ancak işçi sınıfı ve müttetiklerinin yanı sıra olması gerektiği bilinmiyor. Bugün İlerici öğrenci delegelerinin kendi demokratik görevleri yanında, ölsa ölsa sosyalist partiye sağlıklı ve bilinçli elemanlar hazırlayabilecek kuruluşlar olması gerektiği ama sosyalist partinin yan örgütleri bile olmadıkları anlaşlmış durumdur.

Demokratik düşünme güçleri tarafından yaratılmak istenen ortam, öğrenci gençlik arasında, çok dar sınırlar içinde bile kalırsa, eski yanlışlardan bazılarını yeniden üretmeye elverişli olabilir. Demokrasi ve halk düşünme güçlerine başlıca hedeflerinden biri de budur. Gerçek mücadelesinin Üniversitenin dar sınırlarının ötesinde olduğunu, gerçek düşünme bir avuç güdülen saldırgan değil, onların ardında yer alan emperyalist güçler ve yerli ortakları olduğunu bilen, devrimci, ılerici gençlik oyunlara kapılmama doğrultusunda sürdürdüğü bilinçli ve sorumlu tutumunu yitirdi; devrimci mücadeleden sorumluluğunu asla taşımayan, yarı-ın Üniversitenin sınırları dışına çıktığında hareke-

tin de dışına düşecek olan, sosyalizmi ve devrimci mücadeleyi hayecan ve keskinlikten ibaret sayan bir takım unsurlara da tahrik edilmek istenebilir. Sosyalist hareketin sorumluluğunu taşımayan ve demokratik mücadelenin sosyalist mücadele ile bütünlüğünü kavramayan sol sapma içindeki «gerici» unsurlar bilinçli ve kararlı gençlik kesimini «pasifizm», «oportünizm» gibi basmakalıp, kolaycı nitelermelerle tahrik etmek isteyebilirler. İçinde bulunulan gün döneminde, kısa bir süre için de olsa, bu tahrikler hedefini bulabilir, bir takım sağlıklı unsurları, sürekli saldırıların da etkisiyle keskinliği eğilimleri sürdürebilir.

Bu sapma tehlikelerine karşı, gençliğin en güçlü silahı önce teoriden ve dünya sosyal pratiğinden alınan dersler, sonra Türkiye'nin kendi gerçeklerinden çıkan, özellikle de son yıllarda yoğunlaşmış olan derslerdir. Pratikte ise yığılsal gençlik örgütlenme ve dayanışmasını güçlendirmek, sağlamlaştırmak ve kenetlenmiş yığın gücüyle, disiplinle davranmaktır.

Öte yandan, saldırılar bir vakadır. Ve saldırılar karşısında, çoğunlukla, Sıkın metotlarının egemen olduğu yani polis komandoyla işbirliği yaptığı gerçeği de hesaba katılacak olursa, saldırıya uğrayan gençlik kesimleri kendilerini savunma durumundadırlar. Bu meşru savunma durumunu engellenemez ve pasifize edilemez. Faşist saldırılara karşı kendini koruma, aynı zamanda da demokrasiyi koruma eylemiyle içicedir. Demokratik mevalerimizi terketmek düşündüğüme. Ne var ki, saldırıları bertaraf edilebilir için al, lahlannmak, yol açabileceği sonuçlar açısından ve kontrol imkansızlığı açısından yanlıştır. 12 Mart öncesinde egemen güçlerce tezgahlanan oyun tekrar edilecek istenirken bu oyuna bir kez daha düşmenin hiçbir mazereti olmaz. Elbette faşizmi gençlik olayları getirmemiştir, ama olaylar gençliği kitlelerden tecrit ederek faşizme bahane tutulmuştur. Öte yandan, keskinliği eğilimlerin uç vereceği de düşünülerek olur. Bu saldırıların kontrolü son derece zorlaşır. Ve olayların nereye kadar gileceği, hangi çevrelerin hangi o-yunlarına alet olacağı belli olmaz. Saldırılar güphesiz ki etkisiz hale getirilecektir, Gençliğin bu gücü vardır. Ama gençliğin asıl gücü, bir yandan saldırılara karşı koyarken, öte yandan saldırganların oyunlarına alet olmama bilinciyle ortaya çıkacaktır.

- Görevlerimiz :**
- Demokratik mevalerimizi terketmeyeceğiz, onları savunacağız.
 - Ama bu savunma bizi sömürü ve tahakküm güçlerinin oyununa getirmeyecektir.
 - Silahlanma önerilerini karşı çıkacağız...
 - Diğer keskinliği eğilimlere ve bizi kukurtmak isteyen sorumsuz kişilere ve en önemlisi ajan provokatörlere karşı uyanık davranacağız.
 - Faşist saldırılara öğrenci kitlelerinden tecrit etmek için güçlü örgütlenmeyi gerçekleştirmek, öğrenci kitlelerinden tecrit etmek için güçlü örgütlenmeyi gerçekleştirmek, öğrenci kitlelerini kenetlenmek gerektir. Faşist - ülkücü komandolar bir avuç azınlıktır. Devrimci ise daima çoğunluktadır. Ama devrimci gençlik bu çoğunluğuyla yetinememlidir.
 - Öğrenci gençlik içinde, çoğunlukta da olsa tecrit edilmemeğe dikkat etmek ve çeşitli çalışmalarla öğrenci gençlik içindeki (sadece sosyalist değil) tüm ılerici unsurları, eğilimleri toparlamak; öğrencilerin güçbirliği altında mümkün olan en geniş öğrenci kitlelerini, ortak demokratik ve anti - faşist mücadele alanlarını ile birleştirmek en önemli görevlerimiz arasındadır.
 - Faşizmin ve faşistlerin lanetli yüzlerini teşhir etmek ve sadece devrimci gençlerin değil, dürüst, İlericiye dökük tüm öğrenci kitlelerinin nefretini bu azınlığın üzerinde toplamalıyız.
 - Faşizmi ve her türlü gerici oyunu geriletmenin biricik yolu: Örgütlenmek, daha iyi örgütlenmek, daha sağlam örgütlenmektir. Bu örgütlenmeyi *soyalsist öze örgütlenmeden*; gençliğin, işçi sınıfının yanında demokratik ve dinamik bir kitle olduğunu unuttuğundan hareket etmek zorundayız.
 - Kısaça gençliğin demokratik ve devrimci örgütlenmesini kurumsal olarak ve yerleştirilme, sosyalist olabileceği gençlik liderlerinin yetişmesine çalışmak ve kendimizi Sosyalist Partinin rehberliği altında da halk mücadelesine hazırlamak bilinçlilik görevlerimizimizin başında gelmektedir.
 - Ayrıca şimdiye kadar çeşitli nedenlerle gevşek davranan hükümet üzerinde demokratik bir baskı grubu haline gelmek için gerekli uyarı görevimizden geri durmamamız gerektir. Bu demokratik baskı grubu olma çabalarımız, sadece faşist saldırılarla ilgili olarak değil, gençliğin ve ülkemizin diğer sorunları konusunda da hissettirmeliyiz.
 - Örgütlen ve disiplinli, inancımız, kararlı ve azimli gücün önünde bütün gerici birlikler yıkılacak, gerici kaleler teker teker ele geçirecektir. Yeter ki, toplumdaki yerimizi önemimizi iyi bilelim, kendi alanımıza sınırlarını iyi çizelim ve örgütlenerek demokrasi için mücadele edelim.

Tektaş Ağaoglu Hükümete düşen

Sözde «öğrenci olayları» denilen olayların ardındaki hedef ve çekt arapık ortada: Burjuvazinin gözü - kara kesimi, çıkarlarını teminatı olarak görüp tezgahladığı anti - demokrasiyi elinden geldiğince sürdürmeye kararlıdır. Halktan yana ve gerçek yurt çikarını gözetken fikir ve düşüncelerle demokratik eylemlerin kitlelere açılmasını her ne bahasına olursa olsun önlemek istiyor. Kendi müesseselerinin kendine karşı çıkarlar yararına kullanılmasını engellemek, bir başka deyişle, millî irade ve egemenliğin kendine rağmen tecellisine meydan vermemek için elinden geleni ardına komayacak.

Bu bakımdan sorun, gerçekte, «af» sorunu değildir. Asıl hedef, demokratik hak ve özgürlüklerdir. Af üzerinde kopartılan yaygara, alfa gerçek ve somut anlamını, içeriğini, kazandırılacak olan demokrasiye açılış önlemek için başvurulan bir taktiktir; demokrasinin gerçekleşmesini önlemek için verilen gerici kavganın bir ön-aşamasıdır.

Bu arada kısa vadede hedefleri ve yönelimleriyle, tekeli kesimin kulağına kar kaçırarak şimdiki hükümet de af ve demokrasi konularındaki tutumundan ötürü baskı altına alınıp yıpratılmak, zamanı gelince de devrilmek isteniyor.

Hükümette yöneltilen saldırıları «Atatürkçülük», «Laiklik», «dinin siyasete alet edilmesi», «çağ dışılık» gibi yavellerle bir takım «hassas» noktaları hedef almaya bundandır. Ve işte «gençlik olayları» bu hassas noktalardan birisidir. Tıpkı öbürleri gibi, «gençlerin birbirine düşmesi», «öğrenciler arasında sağ-sol çatışması» da kimi hassas noktaları sancıtacak olaylardır. Oysa, gerçekte, ne gençlerin birbirine düşüğü var, ne de öğrenciler arasında «sağ-sol» çatışması. Gençler arasında, Üniversitelerde, Yüksek Okullarda ve Yurtlarda bu gibi «olaylar» çıkartılmak isteniyor. Sonra da çikartılmaya bile çıkmış gibi bir görünüm yaratılmak isteniyor.

Üniversitelerdeki solcu gençlik halka ve yurda gerçek anlamında hizmetin ne yönde ve nasıl olacağını bilinciyle, ve bu yolda demokrasi zaferini kazanmanın önemini kavramış olarak, oynanan oyunun içyüzünü pekâlâ gördüğünü, bütün tahriklerle rağmen boş bulunup küldeye gelmeyeceğini bugüne kadarki davranışlarıyla göstermiştir. Buna karşılık, hükümet de kendine düşeni yerine getirmeli, almak zorunda olduğu etkili tedbirlerin sadece halkın çıkarları ve demokrasinin geleceğine dair kendisi iyi niyetinin değil, aynı zamanda iktidar olabilmek sorumluluğunun ve kendi geleceğinin de kaçınılmaz gereği olduğunu bilmelidir.

Faşist komandoların Atatürk yurduna baskın yapıp bir genci yaralamaları üzerine Üniversite bahçesinde toplanıp süreklî saldıranlar protesto eden devrimci gençler gazetelerin yazdığına göre, toplantı sonunda bir dakikalık saygı duruşunda bulunurlar. Ken sol yumruklarını havaya kalıdırılmışlar. Bu bize, bir yanlış uygulamayı düzeltmek için uyarı da bulunmak görevimizi hatırlattı.

Yeryüzünde sosyalistlerin bazı gelenekleri ve sembolleri vardır. Bir sosyalistin yumruğunu havaya kaldırması, her törende başvurulan bir âdet olmamakla birlikte, zaman zaman uygulanmış sembolik saygı ve selamlama yöntemlerinden biridir.

Ne var ki, uzun yıllardır bu uygulama Türkiye'de yanlış bir şekilde yapılmaktadır. Türkiye'de devrimci böyle törenlerde sol kolunu havaya kaldırarak selamlama bulunmağa alıştırmışlardır. Oysa sol yumruk işçi sınıfı sosyalistlerinin selamı değildir. İşçi sınıfı sosyalistlerinin böyle durumlardaki selam ve saygı sembolü sağ yumruktur. Din-

Ahmet Kaçmaz

Gündemdeki sosyalist Parti'nin en önemli görevi sosyalizmi işçi sınıfımız içinde kökleştirip, güçlendirmek işçi sınıfının asgari programını en geniş emekçi yığınlara kadar yayıp, Türkiye halkının biricik kurtuluş, kalkınma, gerçek demokrasi ve barış yolunun sosyalizme olduğunu göstermektir. Halkımızın bilinçlendirilmesi ve örgütlenmesi, herşeyden önce sosyalizmin biliminin işçi sınıfına maledilmesiyle sağlıklı bir doğrultuya girer. Şu halde günümüzün en acil görevi, başta işçi sınıfının siyasal örgütlenmesini sağlamaktır. Bunun için, işçi, emekçi ve aydın, tüm yetişmiş sağlıklı sosyalist kadrolarını; bilimin ve ilke gerçeklerinin ideolojik birliğinde kaynaşıp partinin çatısı veya bayrağı altında toplanmaları, başarmın zorunlu başlangıç adıdır.

Böyle bir toparlanma tüm sağlıklı işçi sınıfı devrimcilerinin ortak ve fedakar çabalarıyla gerçekleşir. İlk günden beri ısrarla söyledığımız gibi kariyerizm, tekkeçilik, kapalı kapılıklı bu gelişimi zaafa uğrattı. Öte yandan, «bu ülkede sosyalizm ben den sorulur», «en doğru ve en iyi daima benim, diğer herkes benim izleyicim olsun» mantığıyla belirlen, kendini beğenmiş ve da megaloman tutumlar, sübjektif olarak başlangıçta iyi niyet taşısa bile, eninde sonunda tekkeçiliği, bölücülüğü, dağıtıcılığı getirir.

Dünyanın her tarafında emekçi halk mücadelesi içinde, doğru düşünce ve davranışların yansıması, yanlış tutumlar, görüşler ve eğilimler yeralmış-

18. asrın sonlarına doğru bir çağ gibi gelişen Kapitalizm, Avrupa'yı bir uçtan bir uca kaparken gitgide daha yoğun ve daha kalabalık bir İşçi Sınıfı oluşturuyordu. Son derece kötü hayat şartları içinde, çok az bir ücretle 16 saat çalışan işçiler, kısa zamanda birleşip patronlara karşı mücadele etmeye başladılar. Gitgide yoğunlaşan eylemlerden korkan İyveren sınıfı, işçilerin birleşip kurduğu örgütleri (SENDİKALARI) tanımak mecburiyetinde kaldı, Kuruluşun dan beri Enternasyonal bir harekete sokulan parçası olan sendikalar, işçi sendikalarının uluslararası düzeyde örgütlenmesi gerektiğini daha baştan görmüştü. Ve çeşitli Uluslararası Sendika Federasyonları ve Uluslararası İşçi Partileri kuruldu.

Ancak 19. asrın sonlarına doğru emperyalistleşen ve sermayeye ihraç eden kapitalist ülkeler, kendi ülkelerinde (Metropolde) işçiler içinde ayrıcalıklı bir sınıma yarattılar. Ve sömürge yarı sömürge halklarından aktardıkları artık değerli bir kasını, **ulus payı** olarak «İşçi aristokrasisi» denen bu sınıma verdiler. İşte bu sınıma İşçi Sınıfı partilerinde uvrıyerist, ekonomist, re vizyonist ve sapmalar oluşturan sendikalarda da güven ve emperyalistlerin çıkarlarını savunma tavırlar takınarak işçi sendikalarının uluslararası birliğini zayıflatı.

Ekim devriminden sonra sendikaların bu güven tavrı zayıfladıysa da, İkinci Cihan Savaşından sonra ABD'nin en büyük emperyalist ülke haline gelişi uluslararası sendika birliğinin bu zulusmasına sebep oldu. 1945'in hemen ardından soğuk savaşla Sosyalist Bloku tecrit etmeye çalışan ABD emperyalizmi, askeri alanda NATO'ya, ekonomik alanda Marshall planıyla sosyalist bloku bir müddet kusatmakta başarılı oldu. Sendika alanda da en pespaye işçi aristokrasisine sahip olan ABD de gangster gelenekli AFL-CIO (AAB sendika konfederasyonu) vasıtasıyla Uluslararası İşçi

Sendikaları örgütünü böldü, Böy lece bir yanda WFTU (Dünya İşçi Sendikaları Konfederasyonu) öbür yanda AFI - CIO gangsterlerinin idarliğinde CIA'nın kontrolünde Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu kuruldu. Ancak 1960' lardan sonra güçlenen Avrupa sosyal demokrasisine paralel olarak, bu konfederasyon içinde de AFL - CIO gittikçe tecrit edildi ve WFTU ile birleşmek isteyen kuvvetli bir akım doğdu, Türkiye'deki bütün işçi sendikalarının — gerek Türk-İş gerek de DISK - İst kuruluşu bu Hür (!) Konfederasyondur.

İşte bu Hür Konfederasyona bağlı olan ICF (Uluslararası Kimya ve Genel İşçi Sendikaları Federasyonu) geçen hafta Türkiye'de ortak bir seminer düzenledi. Seminerde ilk konuşmayı yapan ICF genel sekreteri Charles Levinson çok uluslu şirketleri anlattı. 1951 - 56 (soğuk savaşın en huzurlu yılları) arasında Paris'te CIO direktör yardımcısı olan Levinson çok uluslu 200 — 300 şirketin 1985'te (10 seneye sonra) batı üretiminin %80 ini sağ liyacagını ve mallı çevreleri de bir düzine bankanın kontrol edeceğinin açıkladı. Uluslararası düzeyde faaliyet gösteren çokuluslu şirketlere karşı sendikaların da enternasyonal denizlerde bulunması gerektiğini söyledi. Bir için en uygun yatırım alanlarının Yunanistan, İspanya, ve Latin Amerika diktatörlükleri gibi faşist ülkeler olduğunu söyledi. Daha sonra çok uluslu şirket

Önemli olan kişiler değil eğilimlerdir

Gündemdeki sosyalist Parti'nin en önemli görevi sosyalizmi işçi sınıfımız içinde kökleştirip, güçlendirmek işçi sınıfının asgari programını en geniş emekçi yığınlara kadar yayıp, Türkiye halkının biricik kurtuluş, kalkınma, gerçek demokrasi ve barış yolunun sosyalizme olduğunu göstermektir. Halkımızın bilinçlendirilmesi ve örgütlenmesi, herşeyden önce sosyalizmin biliminin işçi sınıfına maledilmesiyle sağlıklı bir doğrultuya girer. Şu halde günümüzün en acil görevi, başta işçi sınıfının siyasal örgütlenmesini sağlamaktır. Bunun için, işçi, emekçi ve aydın, tüm yetişmiş sağlıklı sosyalist kadrolarını; bilimin ve ilke gerçeklerinin ideolojik birliğinde kaynaşıp partinin çatısı veya bayrağı altında toplanmaları, başarmın zorunlu başlangıç adıdır.

Böyle bir toparlanma tüm sağlıklı işçi sınıfı devrimcilerinin ortak ve fedakar çabalarıyla gerçekleşir. İlk günden beri ısrarla söyledığımız gibi kariyerizm, tekkeçilik, kapalı kapılıklı bu gelişimi zaafa uğrattı. Öte yandan, «bu ülkede sosyalizm ben den sorulur», «en doğru ve en iyi daima benim, diğer herkes benim izleyicim olsun» mantığıyla belirlen, kendini beğenmiş ve da megaloman tutumlar, sübjektif olarak başlangıçta iyi niyet taşısa bile, eninde sonunda tekkeçiliği, bölücülüğü, dağıtıcılığı getirir.

Dünyanın her tarafında emekçi halk mücadelesi içinde, doğru düşünce ve davranışların yansıması, yanlış tutumlar, görüşler ve eğilimler yeralmış-

Sosyalizmde burjuva ve küçük burjuvadan kaynaklanan pek çok yanlış ve zararlı eğilim, ancak işçi sınıfının bağrına inmekle, proletaryanın devrimci zemininde, bilimden bir nebre olsun şaşmadan ve fedakarlıktan ayrılmadan yürüyerek etkisiz kalınabilir.

Yanlış eğilimlerin yaşayabilmesi etkisini sürdürülebilmesi için objektif nedenler, maddi şartlar mevcutsa, işçi sınıfı sosyalistleri herşeyden önce bu nedenleri ve şartları ortadan kaldırmak, parazit eğilimlerin yaşama alanlarını yoketmek veya sınırlamak görevlidirler. Bu görev, öncelikle kendi tutum, düşünce ve davranışlarımızdaki yanlışlıklardan ayıklanıp, eksiklerin giderilmesinden başlayarak, derece derece, devrimciliğin iddiasındaki tüm eğilimler içindeki yanlışlara, veya genel olarak yanlış eğilim, tutum ve düşüncelere karşı mücadeledir. Bu mücadelenin günümüzdeki birinci adımı ise geçmişin dikkatli ve dürüst bir özleştirmesi ve eleştirisi ni yüğüte, alçakgönülle yapmaktan geçer.

Devrimci süreç içinde hatalar yapılabılır. Dün ve bugün, hepimizin çeşitli hataları oldu. Önemli olan, eleştiri, özleştiri ve sosyalist disiplinle, işçi sınıfının demokratik ruhuyula bu hatalardan arınmaktır. Bu hatalardan sürekli olarak arınabildiğimiz, yanlışlarımızı düzeltebildiğimiz, eksikleri telafi edebildiğimiz ölçüde, işçi sınıfına yararlı olabileceğiz. Aksi halde, kendi yanlışlarımız ve noksanlarımız ortamında işçi sınıfına ve emekçi halkımıza zarar vereceğiz.

ICF semineri üzerine notlar

Haydar Güney

Avrupa'da ilk kurulan sendikaların «ilegal» çalışmak zorunda bırakıldıkları ve ancak uzun müddet sonra sermaye sınıfı kabul ettirdikleri; fakat bütün sendikal gelişmelerle rağmen Marx'ın dediği gibi işçilerin işgüçlerinden başka kaybedecek bir şeyleri olmadığını söyledi. Marx'tan aktarma yapan Alman genel sekreter, semineri izleyen Türkiye'li işçiler tarafından alkışlandı.

Dolar emperyalizmine karşı mücadeleyi savunma İspanyol işçi savanında döğünmüş İngiliz mill letvekilli tekelilerin kalkmasını için somut bir öneride bulunmadı, ancak insan hakları için mücadele nin gençliği demokratik(!) sosyalizme geri kazandıracağını söyledi.

CIA patenti ve yepyeni bir model savunan ICF genel sekreteri ve TGWU başkanı da Avrupa sosyal demokrasisinin işçi — aristokrasinin kolcan parlık sözü, ruhsuz görevlilerini sıraladılar.

Uluslararası sendika federasyonları çeşitli çalışmalarına katılan Türkiye'li devrimci sendikacılar, bütün dünya sendikacılarının bir federasyonda toplanması gerektiğini savunmalı ve Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu içinde dünya sendikalarının birliğini savunan başka ülkelerin devrimci sendikalarını sıcağ çıkarmakla ilgili görüşlerini dile getirdiler. Şurası unutulmamalıdır ki bütün dünya işçilerinin çıkarı birliği ve Sosyalist Emperyalist, Kapitalist, Sömürge ve Yarı — sömürge ülkelerin işçi sendikaları bir çatı altında çıkarılmaları daha iyi savunulmalıdır.

Çağımızın teknoloji devrimi çağı olduğuna inanan Edwards, emperyalist ülkelerde tekelilerin gitgide güçlendiğini İngiltere'de herhangi bir üretim dalında iş büyük tekelin üretiminin %60 ini kontrol ettiğini açıkladı. Ve üretimin %20 sinin devlet tarafında kontrol edildiğini İngiltere'de bunun tekelilerin gücünü olduğunu göstermediğini söyledi. Tekel kârlarının nasıl işçileri gitgide daha sefil hale getirdiğini somut örnekler vererek açıkladı.

İLO (Uluslararası Çalışma Örgütü) hakkında genel bilgi ve neden IMF genel sekreteri, bu kuruluşun işçi, İyveren ve hükümet temsilcilerinden oluştuğunu ve çalışma hukuku konusunda çalıştığını belirtti. İLO İyest hü kîmetlerinin İLO sözleşme yasasına uymalarının gerektiğini söyledi. IMF genel sekreteri Anti — demokratik, anti - sendikal tavırlar takanan hükümetlerin ancak işçiler tarafından dünyaya teşhir edilebileceğini savundu.

Seminerde ikinci konuşmayı yapan IMF genel sekreteri Alman sendikacısı, daha fazla, grev ve toplu sözleşme tarihi üzerinde durdu ve bugün Avrupa'da doğal ve vazgeçilmez gibi görülen bu hakların nisbeten yeni olduğunu ve gerici ülkelerde sen dikala kurmanın yasak olduğunu belirtti.

Seminerde konuşmayı yapan TGWU (Genel - İş) sendikası başkanı ve İngiliz İşçi Partisi mill letvekilli Bob Edwards sendikalar ve siyaset konusunu işlediği, En ufak haklarını bile, planlı ve uzun vadeli bir program olmadan

gerçekleştirilemeyeceğini işçilerin çok kısa zamanda analadıkları söylenen Edwards, bu yüzden sendikaların da desteğiyle İngiliz İşçi Partisinin kurulduğunu belirtti. İngiliz İşçi Partisinin üretimin kâr esasına göre değil fakat sosyalist temeller üzerine inşasının gerektiğini savunduğunu açıkladı.